

SCAFFALI ONLINE
<http://badigit.comune.bologna.it/books>

Telesio, Bernardino
De his, quae in aëre fiunt; & de terraemotibus, liber vnicus
Neapoli : apud Iosephum Cacchium, 1570
Collocazione: 11. NN. III. 24 op. 1
<http://sol.unibo.it/SebinaOpac/Opac?action=search&thNomeDocumento=UBO4005128T>

Questo libro è parte delle collezioni della Biblioteca dell'Archiginnasio.

L'ebook è distribuito con licenza Creative Commons solo per scopo personale, privato e non commerciale, condividi allo stesso modo

[4.0:http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode)

Per qualsiasi altro scopo, o per ottenere immagini a risoluzione superiore contattare: archiginnasio@comune.bologna.it

11
VN III 22

C
4
9

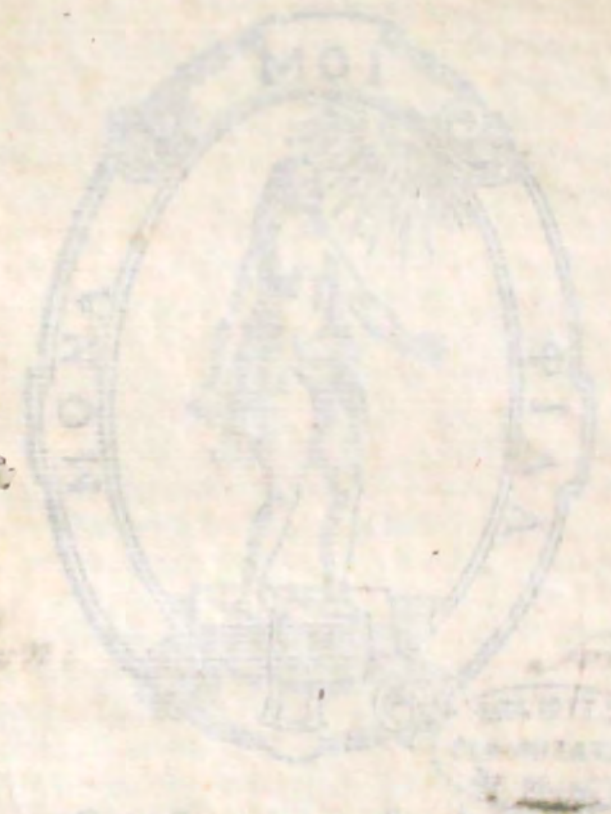
11
N.N. III. 24

S.L.

BERNARDINI

ELEMENTA
CONSENTANEA

De his, que in Aere sunt, de Terris
notantur, Liber Vniuersus

Curia Superiorum Sacrorum
NEAPOLITANA
Apud telephum Constanti.
Anno 1702

1

BERNARDINI

TELESII
CONSENTINI

De his, quæ in Aëre fiunt; & de Terræ-
motibus, Liber Vnicus.

M. Don.

Soc. Jera.

BIBLIOTECA
COMUNITATIVA
DI BOLOGNA

Cum Superiorum facultate.

NEAPOLI,
Apud Iosephum Cacchium.
Anno M D LXX.

ILLVSTRISSIMO,
ET REVERENDISSIMO
TOLOMEO GALLIO CARDINALI COMENSI
AC ARCHIEPISCOPO SIPONTINO.

Bernardinus Telesius S. P. D.

QVONIAM plurimis, gravissimisque, ut nosti, molestiis oppresso, detētoque, ad te, quod summè quidem semper cupiui, & quo nihil mihi iucundius contingere posset, uenire, tecumque uiuere non licet; nec uerò alia ratione meã erga te obseruantiam, gratitudinemque manifestare, utrūque, quo licet modo, ut efficerem, Commentarium de iis quæ in Aere sũt, ad te mittere statui. Minus certè munus, quàm quod tuis erga me meritis debeo; qui scilicet cum nulla alia in re studium, uoluntatemque tuam à me desiderari passus sis, tum uerò studiorum meorum egregius imprimis fautor semper fuisti. Multò etiam minus quàm quod uirtutes tuæ exoptulant, summa integritas, summaque in omnes charitas; non illæ quidē ad homines alliciendos simulatæ, aut segnes unquam; sed ueræ, puræque, & unius honesti gratia semper uigiles, semperque operantes; & summa prudentia, rerumque omnium cognitio. Emicuerunt quidem illæ, cum sub Pio IIII. Pontif. Max. Christianam Remp. tu imprimis tractares, administraresque; & ita emicuiere, ut multò splendidius emicaturæ uiderentur, si tempus unquam nactæ foret, in quo liberiùs splendere possent. Summam prætereà animi tui magnitudinē quis non summoperè amet, summeque ueneretur? qua effectum est, ut nullis bonorum quorumuis accessionibus quicquã elatus, aut immutatus omninò esses unquam; bona scilicet quæuis, & quæ uirtus tibi pararat tua, te minora tibi semper uisa sunt, & fuere me hercule semper minora; itaque nihil illa te extulere unquam. Me quidem diu penitusque

A 2 tusque

tusq; egregias animi tui uirtutes, & mores cum sanctitatis, tū uerò & iucunditatis plenissimos intuitū, tanta illæ erga te ueneratione, tantoq;ue animi tui amore, desiderioq; inflammariūt, ut nec uenerari te satis, nec colere, amareq;ue, & tecum esse satis desiderare posse uidear. At multò, ut dixi, maiora à me meritis, paruo hoc munere, scio, cōtentus eris; Deum Opt. Max. imitatus, qui non quas non habemus opes, nec opes omninò ulla, sed uerā modò pietatē, esto & modici thuris euaporationem à nobis poscit. Tum quaecunq; id est, perpetuum erit, spero, tuorum erga me meritorum, & meæ erga te obseruantix, charitatisc;ue signum. Vale,

BERNARDINI
CONSENTINI

DE IIS, QUAE IN AERE FIUNT,
ET DE TERRAE MOTIBVS.

Qui uapores præcipuè in grandines, pluuias, & niues aguntur, quæ in uentos diffunduntur; & modus quo in ea quæ dicta sunt, illi coguntur, & quo hi mouentur, inquirendus uideri debet. Cap. 1.

VAPORES è Terra assiduè à sole educi, & ex ijs in seipos conspissatis grandines, pluuias, niuesq;ue cōstitui, nihil omninò declarandum uidetur, & omnibus positum, placitumq;ue, & quod per se manifestū sit: nam & uapores è Terra oriri, & in nubes eos, nubesq; in dictas cogi res ipsis intuemur oculis. At neq; uentos uapores esse per aerem fluentes dubitare licet, nubes ibi præcipuè cogi ubi uenti spirant, & è nubibus eos enasci. & nubes interdum uniuersas in eos resolui intuentibus: satis etiā per se patere uidetur, eisdem omninò uapores in grandines, & aquas, & niues cogi, & per aerem spirare: siquidem quibus è nubibus aqua fit, ex iisdem & grādo, & nix fieri, & utraq; aquæ cōmista decidere uir; & adeò utraq;ue proptè & negotio nullo in aquā liquefcere conspicta, eadē penè aquæ, ex iisdem certè uaporibus cōstitui uideri debet, at uel magis quā aquæ ratio postulat, in seipos spissatis dēfatisq;ue, uel minus. Manifestè itidem qui spirant uapores, in nubes, è quibus dictæ fiūt res, cogi uidentur: quoniā uerò assiduè quidem è Terris omnibus elabuntur uapores, at neq; pluuiæ, nec grandines, nec niues assiduè usquā fiūt, & alijs in Terris & pluuiæ, & grādo frequēs, grandisq;ue, perrara in alijs, perq;ue minuta fit. Et in quibus spirant uenti, raræ in ijs pluuiæ, & grādines etiam rariores, qui uapores in grādines, aquas, niues agi, & q; in uentos diffūdi aptiores sunt, ingrēdū: at multò certè diligētius modò, quo uel ijdē uapores in adeò diuersas res agunt, quoue in obliquū mouentur, inspiciendus uideri debet.

Qui præcipuè uapores in niues, pluuias, grandinesq; aguntur, & qui per aerem fluunt, uentiq; apparent. Cap. 2.

Quoniam, ut dictum est, uel omnium consensu, ac sensu penè ipsius testimonio, niues, aquæ, grandines è uaporibus fiunt concretis, & in seipos cōspissatis, crasioribus oīdē factis,

factis, summa donati qui sunt tenuitate, inepti omninò ad eorū cōstitutionem uideri debent: huiusmodi enim qui sunt nec in aperto liberoque loco aded in seipfos conspissari, at neque aded à nostro frigore compingi posse uideri debent, vt in illorum vllum crassescant: siquidem neque aer vllus quantuis in virem coniectus, & frigoribus sc̄uientibus quantumuis, nec tenuissimi qui sunt venti, cuiusmodi Boreas ipse videtur, vel in aquas vnquam, vel in niues crassescere apparent: Vapores itaque ex quibus singula illa fiunt, crassiusculos esse oportet omnes; at multò certè magis qui in grādinem constringuntur, quæ scilicet vel aspectu ipso multò quàm aqua, aut nix crassior, multoque etiam solidior, è crassioribus omninò vaporibus compacta uideri debet: at contrā qui per aerem fluunt, spirantque, longè tenuiores; neque enim aded sint ad motum apti, nec moueantur omninò, nisi magna donati sint tenuitate, sed immobiles torpeant, & vel nihil in seipfos impulsī coactique, in aquas, aut in niues à nocturno cogantur frigore; veluti qui in rorem, pluuiaque interdum, & in pruinam aguntur. Et manifestè quæ tenuiores sunt nubes, in flatus plerunq; dissolui apparēt; & vbi rubet Sol, Lunaq; , quod tenuissimis vaporibus intermedijs euenire Peripateticis etiam videtur, venti perpetuò fiunt: at vel Ptolomæi testimonio pluuia, vbi flauus apparet Sol, qualis per crassiores spectari vapores ipsis itidem Perip. videtur.

Quomodo vapores in aquas, & grandines, & niues aguntur. Cap. 3.

IN aquas porrò crassescere vapores vel aliud nihil passi, at in seipfos conspissati tantum, quacunque id occasione fiat, uideri possunt: siquidem dum in nubes coguntur, quo facto aqua fiunt, nihil omninò aliud pati, nisi in seipfos conspissari videntur. Et si quidem tenuioribus calidioribusque partibus spoliari videantur, at & ipsum vnus conspissationis, non vlla frigoris opera, quod scilicet nullum ibi adest: vel in summo enim calido ambiente pluuia apud nos assiduè fiunt: & pluuia perpetuò ad montes aer, à quibus qui in eos fluunt venti veluti retinentur, & aliò diffundi prohibentur. Nam ad Arabiæ montes in longè ardentissimo Sole quotidianæ, vt Peripatetici testantur, & certis, statisque ferè horis, longèque copiosissimæ, & summè grandes, quæ fiunt pluuia manifestè è ventis, qui in eos assiduè spirant, fiunt, in

in seipfos summè tandem conspissatis, & in aquas coactis. Et fumus quiuis, vel in bene calidis inclusus rebus, in aquam cogi videtur omnis, vt si à frigore in aquas cogi vapores interdum videntur, non propterea perpetuò, ut aqua fiant, frigoris opera opus esse: neque aliud omninò, dum in aquas à frigore aguntur, pati ab eo uideri debent, at conspissari tantum. Quod igitur dictum est, pluuia è vaporibus in seipfos conspissatis, esto & tenuioribus partibus spoliatis; at aliud certè passis nihil constitutæ uideri possunt: eadem quidem ratione, & grandines constitui uideri debent; at è crassioribus omninò vaporibus, magisque, & celerius in seipfos densatis: siquidem non aliud grando, quàm aqua bene in seipsam densata uideri potest. Et ita omninò fieri inde intelligere licet, quòd magis etiam quàm pluuia, non nisi post maxima frequentissimaque tonitrua, post vehementissimos nimirum nubium in seipsas concursus, & absque nube nulla omninò fit grando. Nec verò nisi & vaporum crassities magna adsit, & vehementissima, velocissimæque eorum conspissatio, tandiù in sublimi vapores sese sustineant, dum in grandines concrecant, sed vel aqua facti, vel res alia inter vapores, grandinesque media, decidant omnes. Et grando igitur vt fiat, nulla omninò frigoris opera est opus; quin si adsit frigus, fieri grando omninò nequeat: siquidem grauiore ab eo facti vapores, non tantam morentur cōspissationem, quanta, vt in grandines cogantur, est opus; sed prius omninò quàm in grandines agantur, decidant. Et nullo omninò frigore ad grandinum constitutionem opus esse, inde manifestè patet, quòd vel vbi hyeme fiunt, non nisi in calido ambiente fiunt: frigidior autem quàm aqua sentitur grando, quòd è vaporibus magis densatis tenues, calidæque partes extrusæ sunt magis. Nix verò manifestè frigoris est opus, quæ nimirum ibi fit modò, vbi summè pollet frigus. Et è vaporibus omninò fieri videtur, à frigore concretis, gelatisque, & qui priusquam in aquas cogantur, grauiore facti sint, quàm ut sese in sublimi sustinere queant, longè igitur quàm aqua aut grando candidior nix, longèque leuior, & quæ si modicum quid spissetur, in aquam liquecit omnis; quòd è vaporibus concretis quidem, spissarique iam captis, at nondum in aquas coactis, nec ulla fortè tenuitate spoliatis, constituta est.

Cur vapores in obliquum mouentur, & quandiu.

Cap. 4.

Qui

VI uerò in uentos diffunduntur, proprio fortè motu, sponteque sua in obliquum feruntur; benè .n. propria natura mobiles, nec dum aeris nacti tenuitatem, nec ad superiorem efferi possunt locū, nec efferi omninò appetunt. At uel nihil moueri appetentes à seipsis moueri tamen, impelliq; uide ri possunt: quoniam enim tenues sui natura in seipsos spissari, dē- farique in alienam omninò agi substantiam, summè odio habēt, summeque auersantur; ubi tanti facti sunt, ut locus in quo conti- nentur plures, aut ampliores eos capere non possit; si uel noui, qui assidue è Terra, marique emergunt, eos subeunt, uel amplius ipsi à Sole attenuati ampliore indigeant loco, quacunq; omninò oc- catione in propria ibi seruari tenuitate non possint; sed compri- mantur, inque angustius agantur, id ut uitent in obliquum ferun- tur; & leui quidem, placidoque motu, si eo compressionē uitant: quod ibi omninò fit, ubi exigua in aeris parte plures facti sunt, quā qui ibi commodè contineri queant; quibus nimirum ne sese expli- cent, & in amplius diffundantur, nihil obstat: & qui modicū quid à seipsis seiuncti in aperto, liberoq; fiunt loco. Nam ubi aer uni- uersus uaporibus oppletus est, adeoque ij in seipsos coacti, ut co- gi amplius non sustineant; & uniuersi simul ampliores à Sole fiunt, alijque è Terra, marique educti illos subeunt, assidue nimirū ma- gis undique comprimantur, itaque commoti compressionē non effugiunt, assidue motum magis concitant, & rapidissimo eo tan- dem, & quo quæ obstant, omnia amoliantur, feruntur, ut quibus quiduis sustinendum, moliendumque sit, compressionem ut ui- tent. Et tandiu per aerem fluunt, dum uel apertum, liberumque nanciscantur locum, uel in aquas cogantur, uel etiam longè à mo- tu tenuiores facti, aerisque nacti naturam, & unum omninò aeri facti nequaquam in inferiore acquiescant loco, sed superiorem ap- petant, & ad superiorem ferantur.

Cur uapores eo motu moueantur, quo moueri uidentur.

Cap. 5.

Propterea igitur quotidiani, indigenæque qui uideri possunt uenti, ex oriente potissimum Sole spirare incipiunt, & Solē ueluti sectantur; inde scilicet assidue flant, ubi ipse adest Sol, quòd uapores amplius à So- le attenuati in contrariam Soli ferantur partem; & oc- cidente

cidente eo cessant, quòd nihil ampliores facti loco, in quo sunt, cō- tenti, nihil inde amouētur. At ubi, quæ in Oceano euenire asserūt, assidue quidem, & ueluti maris more quasi statis, certisque tem- poribus modò in hanc, in illam modò partem spirant uenti, uel in eundem perpetuò ferè: propterea ea euenire uideri possunt; quòd longè quidem ex illo plurimi, aptiq; in uentos diffundi, assidue a- scendunt uapores: at neque copia, nec tenuitate ex uniuerso æqua- les; sed uel longè modò ex alia eius parte plures, & in uentos dif- fundi aptiores, modò uerò ex alia, uel perpetuò ex eadem. Quo- niam enim non equè directus mari eidem perpetuò imminet Sol; nec mare uniuersum eadem donatum est profunditate nequaquam in uniuerso æqualis uaporum copia, nec æquè ij tenues perpetuò: quin uel eodem in mari à diuerso Sole, & in diuerso mari à Sole eo- dem cum copia, tum uerò & tenuitate differentes uapores fieri ui- deri debent; & à directo quidem sole, breuique in mari, longè quidem plures, at summè tenues, & qui ueluti qui apud nos sum- mis in ætibus fiunt, non in obliquum, sed ad superiora ferantur; nam & in seipsam, & à solido, renitenteque maris fundo reflexa lux longè fit robustissima. Ab obliquo contrà Sole, & profundio- re in mari longè pauciores, longeque crassiores, & qui in uentos diffundi inepti uideri possint; ut multi omninò, aptique per aerē fluere, in breui quidem mari ab obliquo Sole, in profundiore con- trà à directo educi existimare liceat: & è parte itaque qua breuius est mare Sole obliquo facto uentos spirare. Directo contrà inde promptius ubi profundius est mare; inde omninò assidue, unde plures, aptioresque in obliquum ferri educuntur uapores, & satis quidem uapores quò crassiores sunt, eò in niues, aquas; grandie- nes agi: quò uerò tenuiores sunt, eò promptius per aerem fluere, manifestatum existimo. At si quæ singulis illis eueniunt, ijs, quæ dicta sunt, congruant, consentiantque omnia; si scilicet illorum singula ibi fieri ui deantur, ubi uapores adsunt, qui ad illorum sin- gulorum constitutionem apti uisi sunt, utique multò id fiat mani- festius; id portò apertum fiat, si qui calor, quali è Terra, qua elaba- tur in tenuitate, innotescat; uel satis id itaque in Commentarijs de Natura conspectum amplius inspicere ne grauemur.

Qui calor quali è re, qua elabatur in tenuitate.

Cap. 6.

B Calor

CALOR, qui Terræ à Sole inditur, nequaquā alieno in loco, atque inter contraria immobilis torpere contentus, sed ad cognata entia euolandi, se sequere commouendi, propriam scilicet operandi operationem summè appetens, res, quibus inditus est, assiduè attenuat; tales scilicet facit, quales euehere, & in qualibus elabi queat, & dum utrumque fiat, attenuare nunquam cessat: at utroque peracto, uel si ampliùs illa attenuari possint, nihil eas attenuat ampliùs, sed statim euolat, ut eius nõ attenuandi, sed è contrarijs abeundi, & sese commouendi propositus finis sit. Qui igitur summus est calor, qualis igneus uidetur, è rebus quibusuis ferè summa elabatur in tenuitate; quòd nimirum rem, cui insidet, ubi adeò tenuem fecit, ut euehere eam queat, in uapores scilicet egit: neque enim crassius esse enecat calor ullus, nullo ferè temporis momento summa donat tenuitate. At è rebus quibusuis ferè in bene tenui, ut dictum est, elabens subiecto, in tenuiore omninò è densioribus elabatur, crassioribusque, è quibus uidelicet non nisi tenuitati summæ egressus patet: & è quibus si patentem egressum moliri queat robustus calor, at non statim eum nulloque temporis patefaciat momento; diutius itaque, & propterea omninò immoratus, quòd elabendi aditus non patet, ampliùs omninò attenuat: summus itaque, quòd dictum est, calor, qualis qui Terris à Sole inditur, perrarò uideri potest, ex omnibus ferè, è crassis certè summa elabatur in tenuitate. Idem & languens facere uidetur: ut qui nec paulò grauius onus sustinere, nec egressum uel è laxis, mollibusque rebus patefacere queat; qui igitur nõ nisi in summè tenui elabatur subiecto. Horum uerò medius non quidem è crassitie summæ, è qua, ut dictum est, summa modò elabatur tenuitas; at & è liquidis, & è mollibus itidem rebus; crassiore omninò exilit in subiecto: qui nimirum non æquè statim, ac summus attenuare, & grauius omninò onus, quàm languens euehere, & que elabenti obstant robustius amoliri potest. Nec uerò ijs quæ dicta sunt, quæ eueniunt dissentire, quin summè conuenire, congruereque; omnia uidentur è lignis enim igni impositis tenuissimus primùm elabi uidetur fumus; tenuitas nimirum iam diu à proprio ligni facta calore, ab eiusque crassitie ac densitate retenta egressum ab externo ignis calore nata; nihil dum ampliùs lignum exuperante, at modicum quid tantum aperiente: tum crassior assiduè fieri fumus; calore scilicet, magis vincente, & non præexistenti modò tenuitati egressum patefaciente, sed aliam insuper ingenerante, nec

Clos

B

sum-

summam eam faciente; nondum penitus ligni substantià exuperata, inque igneum calorem acta: at tenuiorem subindè fumum clarioremque, & flammam demùm; tenuissimam nimirum, summamque calidam rem, summo ligno indito calore: & longè tenuissimus aer omnis, è crassa densaque eductus terra; purus itidem, tenuisque marinus, è non summè quidem crassa, viscosaque, & tenaci, sed ex assiduè agitata, commotaque, & Solis actionem ueluti fugiente re: at longè crassissimus ex humidissima, mollissimaque enatus Terra, multoque è crassis, stagnantibusque aquis magis; quibus scilicet, nihil Solis actionem vitantibus magnè inditur calor. Nam quæ assiduè fluunt, agitanturque, quoniam Solis vires ueluti subterfugiunt, modicum ex assumunt calorem: & propterea ex ijs tenuis enascitur aer, eoque; ampliùs si tenues sint, nitidæque. Tenuis itidem Borealis, montanusque aer omnis ab obliquo, languidoque factus, eductusque Sole, at campestris crassior omninò, à robustiore omninò factus calore: summus itaque, quòd dictum est, calor, qualis qui Terræ à Sole inditur, perrarò uideri potest, nõ adeò fortè è ualde tenuibus rebus, at ex alijs quibusuis in summa elabi uidetur tenuitate, languidissimus ex omnibus omninò. Medius uerò, qualis qui uel à robustissimo Sole Terræ inditus uideri debet, non quidem è crassis, densisque, at è reliquis Terris omnibus crassiore omninò elabi uidetur in subiecto. Agè porrò quòd reliquum est, quibus in anni temporibus; à quo nimirum calore, quibusque in Terris grandines, pluuiaque, & niues fiant, & uenti spirent, intueamur.

Quibus in anni temporibus, quibusque in Terris pluuia, niuesque, & grandines fiunt, uentique spirant; & qui uenti quando sereni, quandoque pluuji. Cap. 7.

VERE percrebra quidem pluuia, at non ualde diuturna, & nullis spirantibus fiunt uentis; Aestate perraræ, & quæ fiunt, grandiores fiunt; Autumno frequentes ueluti & Vere, at quàm Vere diuturniores, grandioresque, & magis etiam spirantibus uentis; Hyeme frequentiores, & breues, minutæque, quæ per se, diuturniores uerò quæ à uentis fiunt, grandioresque. Niues præterea Hyeme in editioribus, frigidioribusque fiunt locis; grandines Vere, Autumnoque frequentes, grandioresque, minùs Aestate, & uel in montanis, frigidisque, uel in humilibus quidem, & ualde humidis, molli-

B 2 bus-

busque Terris; in quibus omnino & pluuia, & niues, & grandines perpetuo longe crebriores, longeque fiunt copiosiores, & longe etiam grandiores. In medijs itidem constitutionibus, magis quam in summis aestibus, summisque frigoribus uenti spirant, & editis, densisue in Terris, atque in mari praecipue: & Auster quidem, Austroque proximi, Autumno, atque Hyeme plurimum flant, & pluuij sunt; Aestate autem caliginosi quidem, at perraro in pluias crassescunt: Boreas contra, Boreaque proximi magis Vere, atque Aestate flant, magisque pluuij sunt; Hyeme uero, sereni plerumque, ipse praesertim Boreas, alij uero niuosi interdum.

Aquas, Niuesque e crassis omnino uaporibus, & Grandines e crassissimis constitui iure uisus fuisse.

Cap. 8.

VRE igitur e crassis omnino uaporibus pluuia fieri uisus sunt; siquidem Vere, atque Autumno, & mollibus, humidisque e Terris huiusmodi educi uidentur: Boreasque & Boreae proximi uenti a proximiore iam facto Sole crassiores; Auster uero Austroque proximi longe tenuiores fiunt; Aestate autem longe tenuissimi uapores: a Sole enim ualde directo, & e Terra educuntur iam diu arefacta exsiccataque; & qui ibi in aquas crassescant modò, ubi plurimi simul summe in seipos conspiciantur: quod ubi fit, grandiores omnino fiunt pluuia, quales ad Arabiae mores in summe sereno, summeque calido Caelo quotidie, & statim penè, certisque horis, & inclinante omnino Sole fieri Peripatetici asserunt: propterea enim tales fiunt, quod uel directus, uel directo proximus Sol tenues quidem inde, & qui per aerem statim fluant, at longe plurimos educit uapores: ij porrò in altissimos, rectosque adacti montes, neque igitur ulterius progredi, nec in latera diffundi potentes, & summe tandem in seipos simul omnes densati, in repentinas, grandisque, & crassas coguntur pluias. Qua ratione, & quae Autumno fiunt, longe quam Vere grandiores, crassioresque, & diuturniores pluuia fiunt: e tenuibus enim quidem uaporibus, at longe pluribus per astatem omnem collectis, uel ab Austro, Austroque proximis uentis, qui plurimi ibi spirant, minusque, quam per Aestatem tenues a remotiore

motiore iam facti Sole, fiunt. Minutae contra, breuesque, & tenuiores, quae Hyeme per se, & nullis spirantibus fiunt uentis; & minutae quidem, quod ut uapores in aquas a frigore agantur, minime omnes simul in seipos ab eo cogantur oportet; sed illorum quotuis ab alijs seorsum ab eo in aquas crassescunt: breues autem, tenuioresque, quod perexigui omnino uapores, perque tenues e constricta educuntur Terra, assidueque in aquas coguntur. At quae a uentis, e uaporibus nimirum aliunde accedentibus fiunt, quoniam e pluribus, beneque in seipos conspiciatis, assidueque accedentibus uaporibus fiunt, merito grandiores, diuturnioresque. Et niues itidem iure e crassioribus, ex iisdemque omnino uaporibus, e quibus aqua fit, fieri; at non in seipos spissatis, sed a frigore gelatis uisus sunt: siquidem nubes eadem in aquas, niuesque cogi uidentur, & ibi modò in niues, ubi increbrescit frigus. Et qui uenti planis, calidisque in locis pluuij sunt, niuosi ijdem in montanis, frigidisque fiunt: & pruina, quae niui eadem uideri debet, e crassioribus omnino uaporibus a frigore concretis, gelatisque fieri apparet; quae nimirum in serenis quidem, & bene frigidis constitutionibus, at in mollibus, planisque, nulla autem uel in ualde crassis, uel ualde excelsis fit Terris: quoniam enim sereno fit Caelo, utique e uaporibus, & ipsa, ut ros, ab hesterno eductis Sole; & quoniam in planis praecipue, mollibusque Terris, utique non e tenuissimis, sed e paulò crassioribus fieri uideri debet: si siquidem & qui summa donati sunt tenuitate, in niues gelari possent, utique & summis in montibus, multoque mehercule fieret promptius; in quibus nimirum frigus, cuius manifestè & nix, & pruina est opus, multò sauit magis: neque enim non in pruinam concrecant, qui ibi fiunt uapores, quod, ut Aristoteli placet, diffuens ibi aer huiusmodi concretionem diuidat: eadem enim niui pruina Aristoteli uisa, iisdemque e uaporibus, e quibus fit nix, constituta, id modo a seipsis differentibus, quod pruina e modicis, & nondum in nubes coactis; nix e multis, & in nubes conspissatis, ubique fit nix, pruina itidem fieri posse uideri debet. Propterea igitur summis in montibus nix plurima, pruina uero fit nulla; quod e uaporibus illa fit aliunde delatis, haec uero ex indigenis, & e crassis omnino, quales excelsis, praeruptisque in locis, in quibus lux in seipsam reflecti non potest, fieri minime possunt; non, scilicet tenuitas quaeuis a nostro

à nostro frigore gelari potest, non igitur vel aer, vel Boreas ipse gelari videtur vnquam; iure itidem grandines è crassissimis uaporibus, summeque in seipfos densatis fieri uisæ sunt: huiusmodi enim è mollibus humidisque Terris, & Vere præcipuè, atque Autumno, & Aestate etiam editis, frigidisque, & in summe humidis fiunt Terris. At neque crassi tantum dictis in Terris, dictisque in anni constitutionibus uapores educuntur, sed longè etiam plurimi, quot ubi sunt, uel si tenues etiam sint, at summe in seipfos densati in grandines crassescere posse uidentur; ut quod dictum est, uel ijdem uapores, at diuersè passi in niues, aquas, grādinesque agi uideri possint: & in niues quidem, si frigus adsit, à quo & concreuant, & priusq̃ in aquas conspissentur, grauiore fiant, quàm ut sese in sublimi sustinere queant: in aquas uerò ubi nullum adest frigus, uel quod non eam uaporibus grauitatem indat, à qua priusquam in aquas cogatur, deorsum detrahantur: in grandines autem ibi fortè tantum, ubi calor etiam adest, à quo ueluti leuiore facti uapores, tantisper se, dum in grandines concreuant, sustineant.

Iure qui per aerem fluunt uapores, tenuiores uisos fuisse. Cap. 9.

Vre itidem qui per aerem fluunt, uentique apparent, tenuiores uisi sunt; siquidem in summe crassis, & frigidis, editisque in locis omninò, è quibus tenuiores educuntur uapores, præcipuè spirare uidentur: in humilibus uerò, humidisque, & calidis Terris, in quibus uapores crassiores fiunt, nulli omninò, aut perrari: nulla itaque in Aegypto aura unquam. Nulli autem, aut perrari indigenæ uenti Hyme atque Aestate: nam si tenuiores omninò uapores in obliquum ferri uisi sunt, non etiam & qui summa donati sunt tenuitate; quales è Terra summe obstricta, rigenteque, & summe arefacta, summe omninò densa exhalant: qui, scilicet nec facile impelli possunt, & superiorem omninò appetunt locum, ad eumque quoad licet, feruntur. Nec uerò turbari oportet, quòd in medijs anni constitutionibus crassiusculi itidem uapores educi uisi sunt, & qui in aquas, uel etiam in grandines crassescant, non qui per aerem uagentur: si quidem nec indiuisibiles medijs Solis uires, nec uel eadem Terræ superficies adeò similis, adeoque modo eodem soli exposita, ut eadem omninò tenuitate ex ea uapores educi omnes uideri possint. Et, ut dictum est, qui eorum in aquas, aut etiam in grandines cogun-

coguntur, non ualdè ab ijs, qui per aerem fluunt, differre, at utriusque paululum quid immutati in alteros agi uidentur, & perpetuò sibi ipsis commisti esse: & hæc nubis eiusdem partes in uentos, spiritumque solui, alia uerò in aquas cogi uel Aristoteli uidentur.

Quomodo Tonitrua Fulguraque fiunt, & cur Fulgura deorsum ferantur, uariisque eorum sit color & uis. Cap. 10.

Tonitrua nubibus fieri in seipsas illatis, impactisque & fulgura tenuissimas illarum partes esse, mutuo conflictu accensas, extrusasque, nihil declarandum uideri debet: nam & omnibus ita utraque fieri uidentur: nec aliud omninò adest, à quo uel edi illa, uel hæc accendi possint. Deorsum autem feruntur fulgura, quòd à supernis, ut existimare licet, nubium partibus detruuntur; quæ, scilicet multò prius, multoque quàm infernæ magis, tenuitate, caloreque omni spoliata, minusque à reflexa luce calefacta multò quàm infernæ prius, magisque densantur, ac frige fiunt: ut si quando nullis omninò spirantibus uentis tonitrua, fulguraque fieri appareant, propterea fieri uideri possint, quòd dicto modo densatis, frige factisque supernis nubium partibus, spiritus, qui infernis inest, frige fieri spissarique exhorrens, magno per se impetu in oppositam feratur partem: luceat autem, tantumque edat strepitum, quòd plurimus in seipsum colligitur, summeque à motu accenditur, & nubes magna scindit ui. Differunt porrò & colore, & uirium robore inter se fulgura; & alia quidem alba uidentur, nihilque urunt, & nullum rebus, quas attingunt, permeant, uel colorem induunt. Alia uerò rubent, & quæ attingunt, colorant, uruntque; quòd summe illa tenuia, summeque exili prædita sunt calore, nihilque in ijs, quæ permeant, immorantur: hæc uerò crassiora cum sint, & robustiore prædita sunt calore, & longius in ijs, quæ permeant, immorantur.

A quibus, & quomodo Terræ motus fiant. Cap. 11.

Quoniam uerò non in supremis modò, mollibusque Terræ partibus uapores ingenerat Sol, sed in profundioribus etiam, & benè crassis, densisque, & è quibus illi uel summam nacti tenuitatem elabi nequeat: ubi itaque tanti facti sunt, ut Terræ ciuitates occuparint omnes,

nes, ita ut nec alios, qui asidue fiunt, nec illosmet tenuiores iam factos capere ea possint, ampliore illi indigentes loco, hunc ut sibi faciant, Terram, à qua ueluti coercentur, quam possunt uehementissime amoluntur; eo ferme pacto, quo puluis è sulphure, salinitroque confectus in ignem actus, & propterea amplior factus, quam ut tormenta in quæ adactus est, cuniculique, quibus inditus est, capere eum possint, pilas plumbeas quam longissime abigit, & ipsa interdum tormenta, & montes èt ipsos dirumpit, summaque in sublime attollit ui. Quoniam autem vapores in Terræ cõcauis coerciti non statim tanti fiunt, quanti, ut Terram propellant, uel aperiant, sint oportet; non statim sibi ex ea egressum moluntur, sed diu interdum cum ea ueluti consistantur, dum uel plures facti illam, quod persæpe fieri uisum est, dirumpant, uel summa donati tenuitate inde elabuntur: dum certè egressum moluntur uariè Terram concutiunt, dimouentque; unde Terra tremere, & moueri uidetur: frequentes itaque terræ motus in calidis, densisque & cauenosis fiunt Terris; in quibus nimirum uapores plurimi fiunt, & quæ capere eos, & retinere possunt: illisque in anni temporibus, in quibus uapores multi, & non ualde tenues fiunt; in sulphureis, scilicet Terris, & Vere, atque Autumno; rari Aestate, atque Hyeme: & Aestate quidem, quod summè directus Sol quos facit uapores, summa eos statim donat tenuitate, egressumque elabentibus ijs aperit. Hyeme uerò quod summè obliquus perpaucos facit. Fiunt etiam & in summè siccis, & in summè pluuijs cõstitutionibus Terræ motus, quod in utrisque obstringitur, cõstipaturque Terræ superficies; in illis quidem tenuitate elapsa omni, in his uerò plurimis immistis aquis: fortè & multus in utrisque ingeneratur spiritus, in squalloribus quidem, quod multus Terræ inditus est calor; in pluuijs uerò, quod ab aquis frigefacta Terræ superficie internus eius calor in ima omnis simul recessit. Agè uerò quoniam longè à nobis diuersus pluuiarum, grandinum, uentorumque ortum, motumque Aristoteles tradit, eius de singulis explicetur, examineturque sententia.

E uaporibus humidis, pluuiæ grandinæque, uenti uerò è siccis Aristoteli fiunt; & humidi quidem ex aquis, sicci uerò è Terris: at utrique perpetuò simul educuntur. Cap. 12.

VBI

VBI Terra, inquit Aristoteles, vi solis incalescit, exhalationem fieri necesse est, non quidem unam simplicemque, sed duplicem; unam, quæ magis vapor sit; alteram, quæ spiritus magis. Et vapor quidem, inquit, ex humore fit, qui in Terra, supraque Terram continetur; spiritus autem ex Terra exsiccata, & ex hoc ignis, ex illo autem aeris elementum constituitur. Humor porro Solis radiorum, & reliqui superi caloris efficientia in uaporem conuersus, sursum conscendit. Cum uerò calor, quicum effertur, defecerit, partim in superum locum dissipatus, partim extinctus: si quidem in sublime, & quod Solis radij non reflectuntur, sublatus est vapor, tum ex caloris defectione, tum ex loco rursus concreuit; & ex aere aqua gignitur, quæ mox ubi genita est, rursus in Terram fertur. Non igitur neque in ualdè supero loco coguntur nubes, neque iuxta Terram, quod locus hic radiorum repercussione incalescens, uaporum concretionem dissoluit; ille non magis sit aer, quam ignis. Præterea & à Cælo circulo actus motu prohibet, quo minus uapor in aquam concreuit. Tum grandinum constitutionem explicans; Quoniam, inquit, calorem frigusque sese undique coercere, & comprimere conspiciunt; qua de causa subteranea loca calidis temporibus frigida sunt, gelidis uerò calida; hoc ipsum & in supero loco fieri censendum est. Temporibus itaque calidioribus frigus à calore ambiente introrsum undique compulsus, interdum quidem aquam ex nube celeriter facit; interdum grandinem. Quocirca & guttæ diebus tepidis multo quam Hyeme maiores; & aquæ magis impetuosa gignuntur: magis autem impetuosa fiunt, cum magis coaceruata, magis autem coaceruantur ob densationis celeritatem. Cum autem frigus à calore exteriori circumstante introrsum magis compressus fuerit, mox ubi aquam genuit, congelat, efficiturque grando: hoc autem accidit cum gelatio celerior fuerit, quam aquæ in infernum locum delatio. Rara igitur, inquit, Hyeme fit grando; & ubi Hyeme fit, minimè pollet frigus; at Vere, atque Aestate, Autumnoque; & minus Aestate, quod aer siccior factus est: nam Vere adhuc est humidus; Autumno iam humescit. Ventorum uerò principium, naturamque nos edocens; Duæ, inquit, exhalationis sunt species; una humida, altera sicca: at licet diuersæ sint, non tamen seorsum ab altera altera

C educi

1. T. 24.

61

19

72

2. 32.

educi potest; nec sicca, inquit, absque humida, nec humida absque sicca; sed omnia ex eo quod excedit, dicuntur. Harum porro ea, quæ maiorem humoris copiam obtinet, aquæ pluiiæ, ut antè diximus, principium est: sicca autem ventorum omnium principium, & natura. Et diuersam omninò pluuiarum, ventorumque esse naturam inde etiam Aristoteli manifestari videtur, quòd anni interdum summè pluuij sunt, interdum verò summè sicci, flatuosi que; quòd nimirum humidæ interdum, interdum verò sicca exhalationis maior copia ascendit.

Perperam Vapores, qui è Terra educuntur, siccos Aristoteli uisos fuisse; & ad aquarum constitutionem frigus allatum.

Cap. 13.

RECTE quidem Aristoteli non ijdem è Terra, & aquis educi videntur vapores; nec qui in aquas, grandinesque coguntur, ijdem per aerem fluere; neque enim vel à Sole eodem vapores ijdem ex adeò diuersis rebus fieri, nec aquarum, grandinumque & ventorum idem omninò corpus, eademque materia uideri potest. Quin non è Terris omnibus, nec ex omnibus etiam aquis, at neque ex ijdem ijs à diuerso Sole vapores eisdem educi uideri debuit: non perperam itidem pluuiæ è vaporibus ex humidioribus, venti verò è sicciorebus educis rebus fieri videntur. At nec rectè, nec proprias intuito positiones exhalatio utraque, veluti rei, è qua fit, seruans naturam, quæ è Terra educitur, sicca: quæ verò ex aqua, humida videtur; neque enim materia, è qua educuntur, sed propria utriusque natura, propriaque substantia spectanda Aristoteli erat; & longè tenuissima, quæ è Terra educitur, conspecta, longè humidissima; quæ verò ex aquis, longè quàm illa minus tenuis, minus humida uideri debuit: cui nimirum, ut in dictis amplius expositum est Commentarijs, quæ tenuia sunt, molliaque, non quæ humefaciant, humida videntur; sicca ea tantum, quæ crassa sunt, duraque, quæ neque ex aquis, neque è Terra educi, & ad superiora ferri nullum videtur: nullam itaque vaporibus ullis inesse intuito siccitatem, nulla eorum ulli adijcienda omninò fuit; multoque ijs minus, è quibus venti sunt, nihil quidem humefacientibus, & summè

summè omnibus tenuibus. At neque ad aquarum, vel ad grandinum etiam generationem frigus afferendum Aristoteli fuit vllum, quas ubicunque crassiusculi vapores in vnum coguntur, conspissanturque vel in summè calido ambiente fieri ipse videt, & prædicat etiam Aristoteles: nec verò à proprio nubis frigore, ab ambiente calore introacto in aquas ea cogi, multoque etiam minus in grandines gelari dixerit; ipsi enim imprimis Aristoteli vapores, qui in nubes coguntur, calidi videntur omnes, & videantur necesse est, à Sole geniti, & ad superiora elati. Summum certè frigus nubibus inesse oportebat, quod vapores in aquas cogeret, longè Aristoteli frigidissimas, & in grandines etiam gelaret, & temporis id momento, quo è loco in quo fiunt ad Terram delabuntur. Et per Aestatem, quàm per Autumnum, & Ver grandines plures, longèque fieri oportebat crassiores: nam à vehemientiore calore magis introagi, vniri que nubis frigus, & à sicco compingi magis. Tum ne hybernæ quidem pluuiæ à summo, vel ab vllò omninò frigore constitui Aristoteli possunt; quòd nimirum aeri inesse nullum potest: ut enim neque à reflexis radijs, neque à stellarum vel proximi ignis calore calefiat medius aer; propria tamen natura summè Aristoteli calidus; per se nubium concretionem dissoluere, & si quod ascendentibus vaporibus inest frigus, extinguere uideri debet. Non alia certè ratione supero in loco, quàm apud nos vapores in aquas concrefcere Aristoteli uideri debuere; non igitur aliud passus, at in seiplos coacti tantum.

Non rectè Ventorum materiam è Terra modò; & neutram exhalationem seorsum ab altera educi posse Aristoteli uisam fuisse.

Cap. 14.

RECTE itidem ventorum materiam è sicciorebus educens rebus, non rectè illam è sola educit Terra; siquidem manifestè è mari, & magis fortè quàm è Terra, qui per aerem fluunt, vapores educi, & in mari præcipuè venti spirare videntur; fluxile scilicet mare, at crassitie, viscositatisque minimè expers; modica igitur tenuitate spoliatum in sal concrefcit, minimeque vnquam à Sole vllò ualdè adapertum, quòd eius

C 2 actionem

actionem assidue agitatum commotumque; veluti effugit; tenuioribus modo uaporibus egressum praebet: tenuis itaque purusque marinus aer omnis: ut si quidem, quod uideri omnino Aristoteli debuit, tenuiores qui sunt vapores, ij promptius in ventos diffundi uisi sunt, non e Terra magis, quam e mari educi uideri debuere. Et tenuiores omnino vapores qui aerem spirare Aristoteli uisos esse, inde manifeste intelligere licet, quod qui spirant, ijdem & ignis elementum Aristoteli constituunt, longe nimirum tenuissimum ens; ut, quod dictum est, recte uentorum materiam e siccioribus educens rebus, prae illam e Terra modo educit Aristoteles. At peius etiam exhalationem neutram per se, & ab altera seorsum, alteram; neque igitur uel puris ex aquis, uel e non madefacta Terra illam fieri decernit: nam & aquas quantumuis tenues, liquidasque uel a summe languente calore in vapores solui; & e Terra quantumuis arefacta, exsiccataque, & aquas effluere, & plantas nutrire, & aerem educi, & uentos etiam spirare passim intueri licet; & e penitus deusta exhalationem ipse educit, a qua salsum, crassumque fiat mare; & longe aridissima ligna, & e quibus flamma nulla, nullus Peripatetici educi uidentur fumus, lateresque, & alia quauis ab igne imminui, absumique tandem apparent omnia. Quae igitur nisi in non ens Aristoteli abeant, in longe quidem tenuissimos, & qui elabentes uisum lateant, at in uapores omnino soluta sint omnia necesse est: Aristoteli certe quod siccior facta sit Terra, & humiditate spoliata omni, eò in siccam exhalationem, atque in ignem promptius inuerti uideri debet; cui nimirum in omnia quidem inuerti uidentur omnia, at ea certe facilius quae similia sunt, & cognata magis: summe igitur arefacta Terra, magis quam madefacta exhalationem emittere, e qua, scilicet, ut in exhalationem agatur, e qua & uenti, & ipse Aristoteli ignis constituitur; frigiditas modo, non & humiditas itidem extrudenda sit, atque interimenda. Age uero, & quae pluuijs, uentisque eueniunt, quae, ut uidentur, exhalationem e qua uenti fiunt, sine altera, & e Terra omnino non madefacta educi non posse Aristoteli persuasere, explicare ne grauemur: forte enim ipsa imprimis uentorum materiam non e Terra magis, quam e mari; & uel e nihil madefacta Terra, & solam ipsam, ab eaque seorsum, quae in aquas concreuit, educi posse, & uentos omnino, pluuiasque, quo nobis expositum est modo, non ut Aristoteli placet, fieri manifestabunt.

Quae

Quae exhalationem, quae uenti fiunt, seorsum ab altera; & e Terra omnino non madefacta educi non posse Aristoteli persuasere.

Cap. 15.

Ropterea, inquit Aristoteles, post pluuias spirant uenti, quod Terra humefacta ueluti exsudat, siccaque exhalationis materia fit: nisi enim aliquis inexistat humor, exhalationem Terra emittere nequeat; ueluti neque ligna fumum, quae nullum retinent humorem: quin & eadem causa est, ut tum a Septentrionibus, tum a meridie potissimum uenti spirent: siquidem Sol haec una loca non peruadit: & propterea plurimum aquae in ea descendit. At ubi aquae copiam Terra excipit, ibi exhalatio plurima, non aliter ac ex uiridibus lignis fumus reddatur necesse est: ipsa porro exhalatio uentus est. Tum Etesiae, inquit, post Solstitium, & Canis exortum spirant; non cum Sol aut maxime propinquus est, aut maxime remotus: Et interdiu quidem spirant, noctu autem desinunt; cuius rei causa est, quod cum propere adest ante exsiccatur, quam exhalatio oriatur; cum autem paululum recesserit, moderatus iam calor gignitur, ita ut aquae gelu concretae colliquecant: ac Terra tum proprio, tum Solis calore exsiccata ueluti in fumum, halitumque abeat: noctu autem cessant; quoniam quae conglaciata sunt, ob nocturnum frigus desinunt liquari: nihil autem, quod aut gelu constrictum sit, aut nullam habeat siccitatem, halitum reddit; sed quod humorem cum siccitate coniunctum obtinet, id cum incalescit exhalationem mittit. Neque igitur ab Austro Etesiae spirant, quod utique oportebat: siquidem locus ille propter Solis propinquitatem aquas non habet, aut pabulum, quod liquefactum Etesias excitet. Et plures, inquit, ab Aquilone, quam ab Austro spirant uenti, quod in Borealibus Terris, maior quam in Austrinis aquarum, niuiumque copia; quibus in terram liquefactibus maiorem exhalationis copiam oriari necesse est.

38

45

C 3 Nec post

Nec post pluias uentos fieri, quòd Terra madefacta exhalationem emittat; nec Austrum, Boreamque plurimum spirare, quòd à locis oriantur, in quibus pluias multae fiunt, ut Arist. placet. Cap. 16.

Vapores, qui per aerem fluunt, ventique apparent, ijs plerumque commistos è Terra elabi, qui in pluias crassescunt, & nobis dictum est prius, & fieri omninò sensus, & ratio manifestat: nam & nubes eadem partim in ventos solui, partim in pluias concrefcere manifestè apparent. Et è summè dissimilari, & valdè profunda, varieque Soli exposita Terra, vapores, qui nihil crassitie, tenuitateque inter se differant, fieri existimare non licet. At quin qui in flatus diffunduntur seorsum ab ijs, qui in aquas, grandinesque concrefcunt, & hi absque illis fieri possint; id uerò videri non debet: siquidem & sensus, & ratio itidè seorsum ab alteris educi alteros manifestat. Est enim vbi pluias perraræ, & nullæ omninò annis multis, venti verò assidui: & vbi contra nulli, aut perrari spirant venti, pluias verò grandinesque iuges, grandinesque. Et secus omninò quàm Aristotelis ratio postulat; nulli in humidis Terris venti, pluias verò assiduas: id quod & aliae terræ multæ declarant, & Aegyptus imprimis; quæ omnium mollissima, humidissimaque ventis omninò caret; at non & pluias itidem, vt videri possit: quotidianus enim ibi, longèque copiosissimus ros; crassissimi nimirum, qui inde educuntur, vapores, & parum quid ab aquæ natura dimoti, modica ope, quam à nocturno habent frigore, in aquas crassescunt. In summè verò aridis Terris venti multi vehementesque. At vt Terra, quæ summè est arefacta, exhalationem, quæ fluat, emittere inepta videri potuerit, non certè propterea cessantibus pluiis, statim venti fieri videri Aristoteli debuerit, quòd Terra madefacta exsudet, exhalationemque emittat, quam arefacta nullam edat: neque enim temporis momento, quo post pluias venti spirant, Terra exhalationem emittere; nec si tanta, adeoque emittatur confertim, ascendens ea latere nos queat, quæ in obliquum acta, veluti nos ferit. E Terra scilicet, quod minimè fit, spirare videatur ventus, si exhalatio is fit, quam ibi madefacta emittit terra: sed propterea quòd nubium, quæ in pluias coguntur, pleræque non è crassioribus modò vaporibus, è quibus præcipuè aqua fit, sed è tenuioribus itidem, & qui in a-

quas

quas spissari nolint, constitutæ sunt: hi porrò à crassioribus seiuncti, & dum seiunguntur, impulsus quid, dimoti que in obliquum fluunt, ventique apparent: nec perpetuò id tamen; est enim vbi in nubeculam coeunt, quæ Græcis amycli dicitur. Superstare ea montibus post pluias, fumi instar videtur, & è tenuissimis nubium partibus, & quæ in aquas crassescere non potuere, manifestè constituta, solasque eas superesse indicans certissimum serenitatis existit signum: rectè itaque infæcunda nubes ab Aristotele appellatur. At neque Auster, Boreasque, si quidem multus uterque, & valens videri potuit, propterea talis videri debuit, quòd à locis spiret, ad quæ minimè accedit Sol, & quæ ab assiduis humefacta pluiis, exhalationem maximè emittant: omitto enim, quòd Auster non à polo, sed ab æstiuæ conuersione Aristoteli spirat; & quòd nec Boreas ipse in subpolari Terra fieri videri debet. Nulli dubium esse potest summum Hyemem in subpolari Terra frigus vigere, & summè obstrictam eam esse, gelatamque omnem: at huiusmodi è Terris nulla omninò exhalatio educi; & venti omninò nulli circa Arctum; Hyemem, & sæuientibus frigoribus, cum maximè viget Boreas, fieri Aristoteli videntur, quòd exhalatio, calore, à quo eleuabatur, extincto, ascendere nequeat. Quòd si ventorum quidem materia per Hyemem inde educi Aristoteli non videtur, multò minus quas in pluias concrefcant, educi videri debet: nam & ipsi itidè longè hæc, quàm illa crassior videtur. Propterea igitur multus valensque Auster, quòd ex amplissima Terra, & à robusto educitur Sole; Boreas apud nos quidem, nec multus, nec valens, nisi incipiens interdum, & aere vaporibus oppleto: assidue enim à subsequente impulsus, inque angustius actus, quæ obstant, & quæ premunt, summa abigit vi; at non multus ipse, summeque tenuis liberum apertumque nactus locum, languescere videtur. Multus itidem apud nos, diurnusque, qui inter Austrum, Fauoniumque; medius est, & Fauonius ipse è mari, vt videtur genitus, benè amplo; & è quo vniuerso ij præcipuè exhalant vapores, qui in ventos diffunduntur.

Etesias non subpolaris niuis liquefactione, ut Aristoteli placet, sed è mari oriri.

Cap. 17.

Peius

PEIVS & Etesias Aristoteles è subpolari educit niue: siquidem nec niuem amplius ullam post æstiuam conuersionem, ubi Etesia spirare Aristoteli incipiunt, in Terra esse plures iam menses assidue à Sole illustrata, calefactaque existimare licet: nec si sit, interdium & eleuato tantum Sole, sed assidue spirent; nunquam enim ibi Occidens Sol, sed æquè assidue lucens, æquè assidue niuem liquefaciat. Tum ne ipsi quidem, ut opinor, Aristoteli, iisdem, quibus nix liquefcit horis, iisdemque ferè temporis momentis, exhalationem, in quam acta est, ad superiorem usque aerem effèri posse, indeque detrusam ad nos usque peruenire uideri potest: oportet autem; paucis enim post Solis ortum Etesia spirant horis, & propterea noctu non spirare Aristoteli videntur, quòd nix noctu non liquefcit. Nequaquam prætereà ab Arcto, sed ab Occidente, è mari nimirum, & è mari omnino manifestè oriri uidentur: est itaque ubi ab Oriente, & ab Austro etiam spirent. Et Vere spirare incipiunt, paucisque post Solis ortum horis; Aestate autem, & Sole ipso iam inclinato, noctuq; nihil spirant: quòd Vere & elato iam Sole ij, ut dictum est educuntur uapores, qui in uentos diffilari apti sunt. Aestate autem, Soleq; iam inclinato, & noctu tenuiores omnino, quam ut sese mutuò impellere, & in obliquum ferri possint; Aestate quidem, quòd, ut dictum est, summis agit uiribus Sol, & in terram agit, mareque ipsum crassius iam factum. Noctu autem, & Sole nondum elato, uel inclinante iam languidius omnino uaporibus egressum aperiente, tenuissimi tantum elabuntur, & pauciores quam ut loci angustia pressi sese impellere, locoque dimouere opus habeant, liberum præsertim uaporibus nacti aerem. Nullum itaque, ut videtur, signum ab Aristotele allatum, exhalationem, quæ per aerem fluit, sine altera, & non nisi ex humefacta terra educi posse declarat.

*Non rectè obliqui uaporum motus causam ab Aristotele traditam fuisse.
Cap. 18.*

AT neque obliqui uaporum motus causam edocens placere Aristoteles potest: si siquidem ab vnica circulati aeris vertigine reiecti illi in obliquum ferantur, ueluti fumus rotæ uelociter motæ suppositus; si

tus; si quidem aditum illis longè tenuissimus abneget aer, secum illos Aristoteli agat uniuersos, multoque promptius, quam aerem contiguum Cælum, minimè diuersa à circumagente illos aere, præditos natura; sed nihil Aristoteli, aut modicum quid differentes: vnicus itaque spiret uentus; & per uniuersum aere mæquè fluat, non ad fluminum ripas, quam ubiuis magis: neque in diuersis aeris regionibus diuersi. Vel si non secum uapores aer trahat, rapiatque, sed ascendentibus celerrimè circulatus aditum abneget, & ueluti reijciat, hacque & illac disijciat, æquè in partes omnes disiecti, dissipatiq; æquè in partes fluant omnes, & per superiorem perpetuò aerem; ad Terram certè usque nunquam delabantur, calidi, tenuesque, & superiora proprio petentes ingenio: & in editissimis montibus, in quibus nullos omnino spirare unquam uentos cinis declarat, nihil commotus unquam, assidui illi fiant, uehementissimique. Hæc fortè animaduertens Theophrastus, Aristotele posthabito, obliquæ uentorum motionis causam, non circulati aeris uertigini, sed duplici exhalationis attribuit naturæ; Compositæ, inquit, inter se, & sicca sursum tendente, humida uerò deorsum illam trahente, in obliquum feruntur; non rectè, ut videtur, nec iuxta proprias positiones: composita enim omnia iuxta prædominantis naturam Peripateticis feruntur. At neque uel sibiipsis commistæ impetu tanto, nec deorsum omnino ad Terram usque delabantur: ut enim humida sicca æquè leuis non sit, ad superiora tamen ferri & ipsa uidetur; & nisi in aquas coacta delabi nunquam.

FINIS.

BIBLIOTECA
COMUNITATIVA
DI BOLOGNA

109361

Biblioteca dell'Archiginnasio

BERNARDINI

